

František Koukolík, Jana Drtilová

VZPOURA DEPRIVANTŮ

NESTVŮRY, NÁSTROJE, OBRANA

Nové, přepracované vydání

František Koukolík, Jana Drtilová

VZPOURA DEPRIVANTŮ

NESTVŮRY, NÁSTROJE, OBRANA

Nové, přepracované vydání

**EDICE
MAKROPULOS**

Upozornění

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele.

Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Galén
Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5

www.galen.cz

© Galén, 2011

František Koukolík, Jana Drtilová

VZPOURA DEPRIVANTŮ

NESTVŮRY, NÁSTROJE, OBRANA

Nové, přepracované vydání

František Koukolík, Jana Drtilová
VZPOURA DEPRIVANTŮ
Nestvůry, nástroje, obrana
Nové, přepracované vydání (první elektronické)

Edice Makropulos

Vydalo nakladatelství Galén, Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5
Editor PhDr. Lubomír Houdek
Šéfredaktorka PhDr. Soňa Dernerová
Odpovědný redaktor Radek Lunga
Dokumentace (obr. 1–3) z archivu autorů
Fotografie Lubomír Kotek
Grafická úprava Marta Šimková, Galén
Sazba Ing. Milena Pohlová, Galén
G 281036

 www.galen.cz

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmí být reprodukována, uchovávána v rešeršním systému nebo přenášena jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez písemného souhlasu nakladatelství.

© Galén, 2006, 2008, 2011

První vydání v elektronické verzi (2011)

ISBN 978-80-7262-814-8 (PDF)

ISBN 978-80-7262-815-5 (PDF pro čečky)

O b s a h

PŘEDMLUVA	11
ÚVOD	15
Příklady ze sdělovacích prostředků	17
Klinická pozorování	21
Historické příklady	23
Krásná literatura	29
I. NESTVŮRY	35
Ten člověk je normální	41
■ Praktický pohled na lidskou normalitu	43
Lidská osobnost	47
■ Pětirozměrový model lidské osobnosti	48
■ Sedmírozměrový model lidské osobnosti	50
■ Poruchy osobnosti	52
■ Potíže s diagnózou antisociální osobnosti	53
■ Psychopati	55
Příčiny	69
■ Geny	71
■ Proč psychopati nevyhynuli?	73
■ Psychopatův mozek	76
Dětství	87
■ Teorie vazby	90
■ Dětství, dospívání, antisociální porucha osobnosti v dospělosti	92
II. NÁSTROJE A SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ	103
Propaganda	109
■ Čtyři pilíře propagandy	110
■ Nástroje propagandy	111
Iracionalita a její příčiny	125
■ Omyl plynoucí z prvního dojmu	126
■ Sociální příčiny	127
■ Stereotypy	129
■ Iracionalita v organizacích	136
■ Past neboli důslednost, která není na místě	136
■ Chybné užití odměn a trestů	137
■ Emoce	137
■ Myšlenkové chyby	137
Antivěda	149
■ Antievoluční hnutí a kreacionismus jako příklad antivědy	149
■ Přirozené náboženské cítění	157
■ Podvádějící vědci	164
Absurdita	167
■ Jedenáct příčin víry v absurditu	169

Kontrola vědomí a destruktivní náboženské kulty	179
■ Náboženská závislost	179
■ Náboženské skupiny kontrolující vědomí svých členů	180
Rodiče a děti	187
■ Vztah rodičů k dětem	189
■ Vztah nepříznivých psychologických a sociálních vlivů a duševních onemocnění dětí i dospívajících	191
Agrese a násilné chování	195
■ Muži, ženy, vztahy v rodině	196
■ Zneužívání dětí	198
Šikana	203
Viktimizace	209
Posttraumatická stresová porucha	213
Mediální násilí	217
Alkohol a drogy	225
Hráčská závislost (gamblerství)	231
Bída i nadměrné bohatství	233
■ Jak může život v relativně nadměrném bohatství poškodit duševní zdraví a chování dětí?	234
III. OBRANA	237
Odolné děti	239
■ Skupina uzdravujících vlivů daná převážně dědičností	241
■ Skupina uzdravujících vlivů daná převážně prostředím	242
S deprivanty se setkáváme den co den	247
Co s nimi?	253
Kritické myšlení	259
■ »Myšlenkové britvy« jako součást kritického myšlení	262
POZNÁMKY	265
AUTOŘI	323

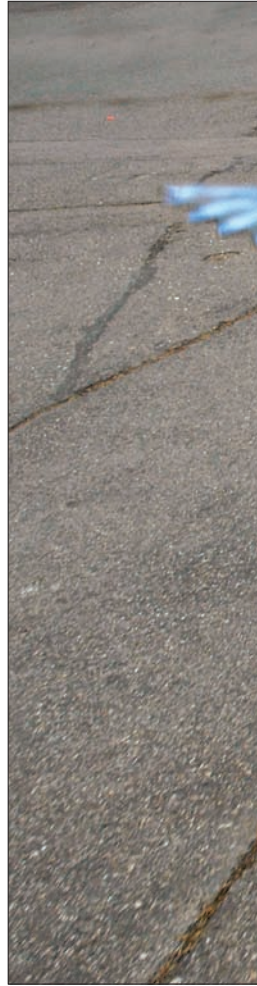
P ř e d m l u v a

Vzpouora deprivantů – Nestvořry, nástroje, obrana navazuje na naše předchozí knihy z let 1996 (*Vzpouora deprivantů – O špatných lidech, skupinové hlouposti a uchvácené moci*) a 2001/2002 (*Život s deprivanty I – Zlo na každý den* a *Život s deprivanty II – Základy stupidologie*). Také v této knize se pokoušíme pochopit, proč jsou někteří lidé zrůdy, bez ohledu na to, zda se chovají kriminálně, nebo zákonu unikají, a proč jsou z nich lidé někdy nesmírně mocní, bohatí – a oblíbení. Z předchozích knih jsme převzali popis skutečností a souvislostí, o nichž se domníváme, že je rychlý vývoj poznání nezměnil.

Výzkumné výsledky posledních deseti let posunuly náš pohled na příčiny, které z člověka udělají kriminálního psychopata nebo psychopata »sociálně přízpůsobeného«, »sociálně úspěšného«, »subkriminálního«, »neúplného«, jemuž říkáme deprivant. Nedocenili jsme dostatečně genetické vlivy, nebyly přesněji známy. Teoretická možnost, že tito lidé nejsou nemocní a nejde ani o poruchu osobnosti, ale o druh parazitní evoluční strategie a krajní variantu lidské normy, se zejména v posledních letech prohlubuje.

Naše kniha je určena všem lidem zajímavajícím se o zlo ve společnosti. Snažili jsme se ji napsat co nejsrozumitelněji, aby byla přístupná i středoškolákům. Z textu knihy se čísla v horním indexu odkazuje dozadu na poznámky a použitou literaturu. Poznámky rozšiřují text a místy obsahují náročnější informace. Fotografie Lubomíra Kotka jsou obrazovým doprovodem textu, nemají s ním však přímou souvislost.

*František Koukolík
Jana Drtilová*

Ú v o d

PŘÍKLADY ZE SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

Březen 1996, Dunblane, Skotsko

Thomas Hamilton, starý 43 let, zastřelil ve škole 13 malých dětí a učitelku, která se je snažila chránit tělem. Další tři zasažené děti zemřely v nemocnici. Hamilton po činu spáchal sebevraždu.

13. března 1996, BBC News

Duben 1999, Columbine (předměstí Denveru), Colorado, USA

Eric Harris (18 let) a Dylan Klebold (17 let) postřelili ve škole 12 spolužáků a učitele, 23 dalších spolužáků poranili, některé z nich kriticky. Po činu spáchali sebevraždu.¹

www.thememoryhole.org/columbine/columbine-fbi.htm

Pět let po útoku na školu v Columbine, USA, duben 2004

Harris a Klebold se pošklebovali ubožáckým školním střelbám... Uvažovali o velkorysejším vraždění. Plánovali, že nejprve odpálí bomby ve školní jídelně, což zabije na 600 lidí. Poté začnou střílet do prchajících lidí, kteří přežili. Následně explodují jejich auta naložená dalšími bombami uprostřed záchranářů a rodičů spěchajících ke škole. Mohlo jim to vyjít, kdyby chybně nezapojili časové spínače na bombách s propanbutanem v jídelně...

Je nutné odlišit Klebolda od Harrise. Klebold byl depresivní, znejistěné dítě, které bylo možné zachránit. Harris byl ledový zabiják. Uvažoval o únosu letadla s tím, že s ním naletí do Manhattanu. Harris nebyl šikanován, jak sdělovaly první informace. Hnusili se mu »podlidé«, které spatřoval kolem sebe. Netrpěl nedostatkem sebevědomí. Měl ho nadmíru. Sama sebe viděl jako Nietzscheova nadčlověka, někoho, kdo je natolik vysoko nad mravenčím houfem smrtelníků, že nemusí vůbec brát v úvahu jejich pocity. Ve vlastních představách se povznesl nad dobro a zlo, nad opovrženímhodnou otrockou morálku obyčejných lidí. Uskutečnit své pravé heroické já a vytvořit si věčnou slávu mohl jen gigantickým aktem vůle. Experti FBI jsou přesvědčeni, že Harris byl nenapravitelný.

The New York Times, 24. dubna 2004, závěry vyšetřování masakru v Columbine. D. Fuselier (FBI), F. Ochsberg (psychiatr státu Michigan), Slate Magazine (D. Cullen)

Leden 2002. Školní šikana, Česká republika

Reprezentativní průzkum v 66 školách, kterého se účastnilo na 6000 dětí z celé České republiky, dokládá, že téměř každý druhý žák základní školy okusil na vlastní kůži šikanu. Silnější žáci někdy bodají slabší děti nožem, píchají je špendlíkem, nařezávají jim uši žiletkou, věší je za krk na lustr. Předchozí průzkumy ukázaly, že šikanu zažilo 20 % dětí, což je asi 300 000 dětí. Brutalita útočníků roste. Vztahy ve třídách někde mají »až válečný charakter«.

MF Dnes, 23. ledna 2002

Leden 2002. Pád korporace Enron, USA

V letech 1996–2000 byla korporace Enron pro časopis Fortune americkou společností s nejvyšší mírou inovací (America's most innovative company). Pověst Enronu začaly podlamovat zprávy o podplácení a politických tlacích, které měly zajistit zakázky ve Střední a Jižní Americe a na Filipínách. Krajně sporná byla například smlouva za 30 miliard USD uzavřená s Výborem státní energetiky ve státu Mahararashtra v Indii. Představitelé Enronu měli užívat politické konexe s Clintonovou a Bushovou administrativou k vyvíjení tlaku na Výbor. 9. ledna 2002 zahájilo Ministerstvo spravedlnosti USA ve společnosti Enron kriminální vyšetřování. Prokázalo podvody jak v Enronu, tak v účetní firmě Arthur Andersen, která pro Enron pracovala. V průběhu roku 2001 klesla cena akcií Enronu z 85 USD na 0,30 USD. Největší míra odpovědnosti se připisuje Andrewu Fastowovi, vedoucímu představiteli korporace. Byl obžalován z podvodu, praní peněz a spiknutí, podobně jako jeho manželka a další vedoucí pracovníci. Zaměstnanci Enronu přišli o penzijní fondy, které měli v aktivech firmy.

Pád korporace Enron byl považován za největší katastrofu finančního světa USA, vzápětí jej však překonal pád další americké korporace, WorldCom.

http://en.wikipedia.org/wiki/Pension_fund_losses_with_Enron

<http://en.wikipedia.org/wiki/Enron>

www.enron.com/corp/

www.washingtonpost.com/wp-dyn/business/specials/energy/enron/

Červen 2002. Pád korporace WorldCom, USA

Vnitřní audit odhalil, že v účetnictví této obrovské americké korporace »chybí« 3,8 miliardy USD. V srpnu 2002 bylo odhaleno falšování účetnictví od roku 1999 ve výši dalších 2,3 miliardy USD. Na konci roku 2003 se zjistilo, že aktiva korporace byla »nafouknuta« přibližně o 12 miliard USD. Za podvody je odpovědný především B. J. Ebbers, zakladatel a představitel této korporace.

CNN Money, 8. července 2002

www.guardian.co.uk/worldcom/story/0,12167,759854,00.html

<http://en.wikipedia.org/wiki/WorldCom>

The New York Times, 30. června 2005

1992–2005

Viktor Kožený (nar. 1963), nazývaný mezinárodním tiskem »pirát z Prahy«, nejprve založil Harvardské fondy. Každému majiteli kupónové knížky, jenž mu ji předá, přislíbil desetinásobek její ceny. Sérií finančních operací, na kterých se podílel M. D. Dingman, fondy vytuneloval. V současnosti je Kožený, irský občan, trvale žijící na Bahamách, ve vazbě tamtéž. Americký soud žádá o jeho vydání. Kožený je obviňován z dalších finančních podvodů.

Fortune, 23. prosince 1996

Květen 2004, Dublin, Irsko

Irské jeptišky řádu Sester milosrdenství se omluvily za týrání, které museli v minulosti snášet chovanci v jejich sirotčincích a církevních školách v 50. a 60. letech

20. století. Skandál vyšel najevo v roce 1996, kdy televize zveřejnila dokument, podle něhož svěřenci museli snášet například bití nohami od židlí a šlehání růžencem. V roce 2000 se obětem zneužívání omluvil také irský premiér Bertie Ahern. Byla ustanovena komise, která má prověřit kolem 3000 stížností a rozhodnout o odškodnění, o něž zažádalo zhruba 2500 osob.

www.lidovky.cz, 7. května 2004 (zpráva z ČTK)

Srpen 2004. Irák, Afghánistán, USA

Vyšetřování prokázalo, že zajatci americké armády v Iráku, například v bagdádském vězení Abú Ghraib a v Afghánistánu, byli mučeni bitím, pálením, dušením, sexuálně ponižování, dlouhodobě vystavování vedru, chladu a velmi hlasitým zvukům, bylo jim zabráňováno ve spánku, nedostávali jídlo, byly jim odebrány šaty, takže museli být nazí, nebyla jim umožněna osobní hygiena, byli nuceni k narušování rituálů islámu. Zajatci byli nuceni pracovat v místech, která nebyla zbavena min, výsledkem byla těžká zranění.

The Lancet, 2004, 364, p. 725

Fotografie: www.antirwar.com/news/?articleid=2444

Září 2004. Kostelec nad Orlicí, Česká republika

Šest dětí a jeden dospělý má podle policie podíl na smrti 81 let staré ženy z Olešnice u Hradce Králové. Nejmladšímu z chlapců bylo 11, nejstaršímu 15 let. Motivem brutální vraždy (devět bodných ran) měly být čtyři tisíce korun. Podle policie děti na místo činu přivezl V. G., starý 34 let, otec dvou členů skupiny pachatelů. Šest chlapců se přiznalo, kdo a kolikrát starou ženu udeřil a bodnul.

MF Dnes, 1. září 2004

Říjen 2004. Dárfúr, Súdán

Súdánská vláda, využívající arabské milice nazývané Janjaweed, dále letectvo a organizované vyhladovění, systematicky vyvraždí černé obyvatele provincie Dárfúr. Vláda a milice zabírají dodávkám humanitní pomoci, ničí vesnice a úrodu, intoxikují vodní zdroje. Součástí je systematické znásilňování žen.

Konflikt vypukl v únoru 2003, v Dárfúru od té doby přišlo o život víc než 70 000 lidí. Počet uprchlíků dosahuje asi 1,5 miliónu lidí, přibližně 200 000 hledá útočiště v sousedním Čadu.

www.amnestyusa.org/countries/sudan/index.do

www.darfurgenocide.org/

www.who.int/features/darfur/en/

The Lancet, 2004, 364, p. 1315

Únor 2005. Vatikán

Vatikánská univerzita zahajuje nové kursy pro římskokatolické kněží, kteří chtějí vymítat zlé duchy z lidí posedlých ďáblem.

BBC News, 17. února 2005

MF Dnes, 18. února 2005

Červen 2005. Wichita, Kansas, USA

Denis Rader, 60 let, se doznal k sérii 10 vražd, kterou spáchal v uplynulých třech desetiletích. Pachatel, vůdce skautů, prezident místní církevní komunity, precizní obyvatel dohlížející na veřejný pořádek, zaměstnanec bezpečnostní agentury, se v dopisech a básních zasílaných sdělovacím prostředkům označoval zkratkou BTK (bind – torture – kill, svázat – mučit – zabít), podle scénáře, jak se choval k obětem. V roce 1974 vyvraždil čtyřčlennou rodinu Oterových. Svůj tehdejší čin komentoval slovy: »Do té doby jsem nikoho neuškrtil. Opravdu jsem nevěděl, jakou sílu mám užít a jak dlouho to bude trvat.« Svě oběti nazýval »projekty«. Podle jeho slov byla jediným motivem sexuální fantazie.

The New York Times, 28. června 2005

Červenec 2005. Tunelování zdravotnického fondu, New York, USA

Dentistka Dolly Rosenová a její dva společníci byli obviněni z krádeže více než 1 miliónu USD z Medicaid, fondu zdravotnické pomoci nejchudším obyvatelům New Yorku. Rosenová například vykázala v jediném dni roku 2003 celkem 991 výkonů.

Z falešných výkazů byla usvědčena také převozová služba.

Představitelé škol státu New York zapisovali k léčbě řečových poruch provozované na vrub Medicaid tisíce chudých žáků bez odpovídajícího předběžného vyšetření. Získali tak více než 1 milión USD. Představitel školy v Buffalo »odeslal« k řečové terapii v jediném dni 4434 žáků.

Z Medicaid byly odsávány peníze určené obětem AIDS na lék obnovující svalovou hmotu. Podvodníci je »převáděli« zdravým kulturistům. Jediný brooklynský lékař jim předepsal tento lék za celkovou cenu 11,5 miliónu USD, většinou poté, co stát za lék zvýšil doplatky.

Správci ústavů dlouhodobé péče (nursing homes) čerpali peníze z Medicaid na chod svých zařízení, přitom však udržovali počet svých zaměstnanců pod národním průměrem. Jeden ze správců odčerpал na svém platu a prémiech 1,5 miliónu USD v roce, v němž byl pokutován za zanedbávání péče o obyvatele svého ústavu.

The New York Times, 18. července 2005

Červenec 2005. Londýn, Velká Británie

Policie zatkla v Birminghamu dva muže podezřelé z pokusu o pumový atentát na autobus linky 26, provedený dne 21. července 2005. Zatčenému Jasinu Hassanovi Omarovi je 24 let, do Británie přišel v 11 letech ze Somálska, bez rodičů, v doprovodu dalšího člena rodiny. Získal status žadatele o azyl. Dostal bydlení a náhradní rodinu. O osm let později dostal povolení zůstat v zemi neomezeně dlouho s právem požádat o občanství.

Muktaru Saidovi Ibrahimovi je 27 let, do Británie přicestoval z Eritreje ve věku 12 let s rodiči. Dostal status žadatele o azyl. O 11 let později požádal o občanství, v září 2004 obdržel britský pas.

Podmínkou pro udělení občanství je duševní zdraví, schopnost komunikovat angličtinou, velštinou nebo skotskou keltštinou, nejméně pětiletý pobyt

v Británii, složení přísahy obsahující slova: »Budu loajální vůči Spojenému království a budu respektovat jeho práva a svobody.«

Ibrahim má podle médií záznam v trestním rejstříku a jeho disruptivní chování se datuje už do jeho středoškolských let. Podle jednoho svědka nebyl vůbec nábožný, kouřil marihuanu. Ve věku 17 let byl členem gangu ze severního Londýna, s gangem terorizoval obyvatele satelitních městeček. V roce 1995 byl zatčen a odsouzen k pětiletému vězení za pouliční zločinnost. Dle vlastního sdělení se ve vězení stal vášnivým vyznavačem islámu a radikálním muslimem. Po uplynutí poloviny trestu byl propuštěn.

The New York Times, 21. července 2005

Únor 2006. Spokane, stát Washington, USA

Diecéze římskokatolické církve ve Spokane ve státě Washington zaplatí téměř 46 miliónů dolarů 75 obětem, jež podaly žalobu na zneužívání, kterého se dopouštěli kněží. Biskup W. S. Skylstad, prezident Biskupské konference USA, se omluvil obětem ve své diecézi sestávající z 82 farností. Oběti mohou vystupovat ve svých farnostech a poukázat na pachatele. Smějí následující tři roky psát o svých zkušenostech v novinách, které diecéze vydává, v rozsahu jedné strany měsíčně.

Diecéze Spokane je jednou ze tří diecézí, které požádaly o ochranu před věřiteli. Ve dvou případech soud rozhodl, že mezi legální aktiva církví, která mohou být užita k zaplacení soudní pohledávky, patří všechny církevní budovy.

The New York Times, 2. února 2006

KLINICKÁ POZOROVÁNÍ

První pozorování autorů Praha, 1990

Jedním z podnětů, které po mnoha letech vedly ke vzniku prvního vydání této knížky, bylo pozorování obyčejné, často se vyskytující interakce matky s dětmi. Náhoda přivedla jednoho z autorů na návštěvu. Matka s malými dětmi byla ve víkendovém dopoledni v obývacím pokoji. Běžel televizní program s poněkud fantasmagorickou kreslenou pohádkou. Jejými znaky byla vysoká rychlost, s níž se střídaly nápadně barevné i ozvučené podněty, a vysoký podíl násilí, jehož absurditu, cítěnou tvůrci jako komickou, děti s ohledem na věk – necelé dva roky, tři a půl roku a necelých pět let – s vysokou pravděpodobností nechápaly. Autor seděl v rohu místnosti, zády a bokem k televizoru, ve vzdálenosti 1–2 metrů od dětí. Upoutaly jej pohyby dětských očí sledujících program ve chvíli rychlých změn a poměrného poklidu. Míra soustředění, kterou děti »pohádce« věnovaly, kolísala. Pokud šlo soudit ze šířky zornic, mimických projevů a pohybů těla, mělo dění na obrazovce, u nejmenšího dítěte pravděpodobně spíše zvuky než obraz, dosti výraznou citovou odezvu, která by se dala popsat